

Група М-2

Предмет «Економічна теорія»

Урок 16-17

Тема: Проблеми побудови економіки ринкового типу в Україні.
Контрольна робота № 1

Мета: ознайомити здобувачів освіти із сутністю та проблематикою економіки ринкового типу, зокрема з її впровадженням в Україні; узагальнення раніше вивчених знань.

Як вже зазначалося, **ринок — загальний шлях розвитку всіх цивілізованих країн**. Економіка України, як і інших республік, що входили до складу колишнього Союзу, характеризується глибокою деформацією відносин власності, високим рівнем монополізму, а також домінуючою роллю у процесі відтворення відносин розподілу. Остання обставина сприяла створенню великого і міцного прошарку бюрократії, яка завжди була лютим ворогом ринкових відносин, бо за умов ринку потреба у такому апараті відпадає. Подолання цих досить серйозних вад в економіці України було першочерговим завданням, бо шлях до ринку, як про це свідчить досвід Угорщини, Польщі та інших країн, що входили до Ради економічної взаємодопомоги, завжди складний, а для України, яка одержала у спадщину від тоталітарної командно-адміністративної системи таку деформовану економіку, він має бути ще більш тернистим.

Першим документом, де проголошувалася рішучість побудувати економіку нового типу, була «Декларація про державний суверенітет» від 16 липня 1990 р. (розділ VI «Економічна незалежність»), в якій, по-перше, зазначалося, що Україна самостійно визначає свій економічний статус і закріплює його у законах, по-друге, що створюється самостійна банківська, фінансова, митна, податкова системи, формується державний бюджет, а при необхідності і запроваджується власна грошова одиниця, по-третє, забезпечується захист усіх форм власності. Основні положення «Декларації про державний суверенітет» згодом були закріплені в Законі «Про економічну самостійність України», де була зроблена перша спроба не тільки визначити шлях України до побудови ринкових відносин, а й визначалися певні заходи з :

- реформування відносин власності та забезпечення свободи підприємництва;
- оздоровлення фінансово-кредитної та грошової системи;
- розвитку системи ринку та його інфраструктури.

падіння рівня суспільного виробництва, ускладнює вирішення цього справді епохального завдання. До того ж не можна ігнорувати деякі об'єктивні обставини, які випливають із специфіки економіки України, специфіки самого процесу переходу.

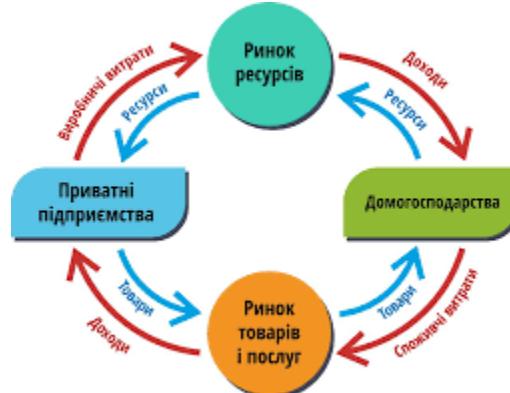
Значна увага приділялася створенню механізму державного регулювання ринкових відносин і створення надійної системи соціального захисту населення, визначалися основні принципи цієї системи.

До розбудови ринку в Україні треба підходити виважено, але водночас не можна гаяти час, бо економічна криза, яка триває занадто довго і яка призвела до небувалого

Адже, Україна, як складова частина колишнього Союзу, не мала власної економічної системи, її економіка обслуговувала єдиний народногосподарський комплекс і була фактично підсистемою економіки Союзу.

Класичний шлях формування ринкової економіки, який пройшли свого часу розвинуті країни Заходу, йдучи від аграрного суспільства до індустріального, не придатний для України. Вона має розробити та реалізувати власну модель ринкового трансформування, яка полягає в порушенні звичайного, класичного порядку, а саме в побудові, з одного боку, ринкової системи в умовах індустріального суспільства, якому притаманні риси командно-адміністративної системи, а з другого — здійснити структурну перебудову економіки з урахуванням сучасних новітніх технологій. Звісно, такі істотні, кардинальні зрушення в суспільстві неодмінно супроводжуються:

- а) первісним нагромадженням капіталу;
- б) переструктуруванням економіки відповідно до вимог ринкової системи;
- в) соціалізацією економіки, що спрямована гасити напруженості, які виникають під час двох попередніх процесів.

До того ж треба мати на увазі, що кожний із зазначених процесів має свої особливості. Так, процес первісного нагромадження капіталу на відміну від класичного типу переходу, де працівник відчувається від землі як основного засобу виробництва, в Україні відбувається інакше — як відчуження працівника від засобів виробництва, створених в індустріальному суспільстві. Структура перебудови також проходить важко, без належного впливу та інвестиційної підтримки виробництв, які б забезпечили нормальний відтворювальний процес у межах національної економіки, спрямованих на забезпечення, зміцнення економічної незалежності держави.

Отже, треба сприйнятити переход до ринку як закономірний, загальноекономічний процес, притаманний усім цивілізованим країнам, процес суперечливий, складний. Він має як **позитивні**, так і **негативні** сторони, але це єдина можливість побудувати ефективну, соціально спрямовану економіку, зробити людину економічно незалежною, надати їй змогу самій реалізувати свої здібності.

До переваг ринкової системи слід віднести такі:

- 1) ефективність розподілу ресурсів, бо конкурентна боротьба між виробниками спрямовує ресурси у виробництво тих товарів і послуг, які найбільш необхідні суспільству, а це веде до максимальної економічної ефективності;
- 2) можливість успішного функціонування ринку за наявності обмеженої інформації; досить мати дані про ціну і витрати виробництва;
- 3) гнучкість, висока пристосованість до умов, що змінюються;
- 4) оптимальне використання досягнень НТП, новітніх технологій, що дозволяє тому, хто їх використовує, мати тимчасову перевагу над конкурентами;
- 5) свобода вибору дій і споживачів, і виробників;
- 6) здатність до задоволення різноманітних потреб, підвищення якості товарів (послуг), більш швидке коригування нерівноваги ринку, диспропорцій в економіці.

Водночас ринкова система має і свої негативні сторони, бо:

- 1) ринкова система допускає і навіть стимулює згасання свого головного контролюючого механізму — конкуренції;
- 2) в міру послаблення конкуренції підривається і суверенітет споживача, ринкова система втрачає можливість розподіляти ресурси в чіткій відповідності з бажанням споживачів. Ринок починає орієнтуватися не на виробництво соціально необхідних товарів, а на задоволення запитів тих, хто має гроши;
- 3) ринкова система дозволяє найбільш спритним підприємцям нагромаджувати величезну кількість матеріальних ресурсів, а право спадщини з часом посилює цей процес нагромадження, що породжує надзвичайно нерівномірний розподіл грошових доходів;
- 4) ринкова система не сприяє збереженню невідтворюваних ресурсів, не має економічного механізму захисту навколошнього середовища, не може регулювати використання ресурсів, які належать всьому людству;

Разом з тим, треба пам'ятати, що за умов ринку загострюються соціальні проблеми, виникає проблема зайнятості працездатного населення, відбувається розшарування різних верств населення, загострюється проблема соціального захисту малозабезпечених сімей та окремих соціально вразливих груп громадян (молодь, пенсіонери, інваліди), можливе також зростання злочинності, особливо організованої, з'являються нові види злочинів, зокрема у сфері економіки.

Домашнє завдання:

Законспектувати викладений вище матеріал, вивчити конспект. Виконати контрольну роботу №1.

Завдання для контрольної роботи № 1:

Дати відповіді на наступні питання:

1. Рушійні сили виникнення товарного виробництва.
2. Види та типи ринків.
3. Інфраструктура ринку та її функції.
4. Що в основу свого вчення ставили меркантилісти?
5. Чи може існувати суспільство не виробляючи духовні і матеріальні блага. Вашу відповідь обґрунтуйте.
6. Яке з положень є визначенням товарного виробництва?
А) це організація суспільного господарства, за якої господарюючою суб'єкти виробляють необхідні суспільству продукти й послуги;
Б) це організація суспільного господарства, в якому відокремлені виробники виробляють продукти і послуги для обміну, продажу;
В) це процес перетворення людиною речовини природи з метою одержання необхідних життєвих засобів;
Г) це організація суспільного господарства, в якій виробники виробляють продукти і послуги для задоволення власних потреб;
Д) це організація суспільного господарства з метою отримання прибутку.

Усі виконані завдання надсилайте на електронну адресу gr.ev@ukr.net з підписом у темі листа «ПІБ, № групи та назва навчальної дисципліни».